

Чубірка Ганна Іванівна,
старший викладач кафедри менеджменту та
управління економічними процесами,
Мукачівський державний університет

МЕТОДИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА У РИНКОВИХ УМОВАХ

Ефективна діяльність підприємства залежить від раціонального використання усіх видів ресурсів, що обумовлює необхідність переходу до оптимальної системи управління витратами. Актуальність та висока соціально-економічна значущість проблеми управління витратами зумовлює необхідність ґрунтовного дослідження та визначення оптимальної структури витрат. У статті висвітлено проблему недосконалості сучасних методичних підходів до обліку витрат. Мета статті полягає у висвітленні сучасного порядку обліку витрат, систематизації теоретичних основ та практичних рекомендацій щодо сучасних шляхів та методів оптимізації витрат підприємства в ринкових умовах. В ході дослідження використано як загальнонаукові, так і спеціальні методи дослідження: аналізу та синтезу, порівняння, узагальнення та групування витрат, а також регресійний та кореляційний аналіз для прогнозування динаміки витрат підприємства. Обґрунтовано методологічні основи управління витратами та встановлено напрями оптимізації їх структури, що дозволять ефективніше використовувати ресурси підприємства, знизити собівартість продукції та максимізувати прибуток. Визначено зміст, обґрунтовано переваги та недоліки таких методів оптимізації абсолютної величини витрат суб'єкта господарювання як ABC-аналіз; XYZ-аналіз; вартісний аналіз. Визначено умови їх використання на українських підприємствах. Практична значущість одержаних результатів полягає в уточненні характеристик основних систем обліку витрат, за результатами яких можна буде зробити висновки щодо можливості їх застосування. Проведено порівняльний аналіз таких методів визначення витрат: *standard costing*; *direct costing*; *target costing*; *kaizen costing*; *ABC-costing*; *Theory of constraints*. Подальші дослідження у напрямі управління витратами стосуються розробки збалансованої системи планування, прогнозування та контролю по усьому ланцюгу бізнес-процесів, де важлива оцінка не тільки виробничих та фінансових активів, а й також нематеріальних активів підприємства (бренд, лояльність споживачів, число постійних клієнтів) і конкурентних переваг («ноу- хау», інноваційні технології управління тощо) задля підвищення ефективності і досягнення бажаних результатів у різних напрямках.

Ключові слова: витрати, витрати виробництва, оптимізація витрат, конкурентоспроможність підприємств, ефективність виробництва.

ВСТУП

Постановка проблеми. Ефективна діяльність підприємства залежить від раціонального використання усіх видів ресурсів, що обумовлює необхідність переходу до оптимальної системи управління витратами. Існує декілька основних причин, які змушують підприємства постійно працювати над оптимізацією своїх поточних витрат та шукати шляхи економії ресурсів: створення додаткових грошових резервів для інвестування у власний розвиток, необхідність зменшення собівартості продукції або послуг для зміцнення конкурентних позицій підприємства на ринку, а також збільшення обсягів виробництва продукції. Актуальність та висока соціально-економічна значущість проблеми управління витратами зумовлює необхідність ґрунтовного дослідження та визначення оптимальної структури граничних витрат, їх ролі в розширенні виробництва та максимізації прибутку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження структури витрат та методів їх оптимізації знайшло відображення в наукових роботах багатьох вітчизняних і зарубіжних учених, серед яких А. Чандлер, В. Панасюк, А. Юданов, А. Пилипенко, В. Лебедєв, А. Тимохов, О. Амосов, С. Архієєв, Т. Резнікова, А. Захаров, А. Зокін, Е. Гончарова,

В. Палій, Н. Єгорова, І. Романенко, О. Турчинов, С. Ніколаєва, А. Бородкін, А. Гальчинський, В. Торопов, В. Петрова, К. Філіппов, Б. Мігалатий, Е. Брігхем, Дж. Шанк та ін. Широке коло завдань і методів їх вирішення, пов'язаних з управлінням витратами на підприємствах, знайшло відображення в наукових роботах багатьох вітчизняних учених, таких як М. Корінько, Г. Тітаренко [1], Т. Котенко [2], Л. Коваленко [3], Л. Ремньова [3] та ін.

Мета статті (постановка завдання). Мета статті полягає у висвітленні сучасного порядку обліку витрат, систематизації теоретичних основ та практичних рекомендацій щодо сучасних шляхів та методів оптимізації витрат підприємства в ринкових умовах.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

За економічною сутністю витрати є грошовим вираженням витрачених за певний період чинників виробництва, необхідних для здійснення підприємством своєї виробничої і реалізаційної діяльності, тобто витрат різних ресурсів (праці, сировини, матеріалів, основних засобів, фінансових ресурсів) у процесі виробництва, обігу і розподілу продукції, також до витрат варто відносити втрачені економічні вигоди, пов'язані з упущеною можливістю

найоптимальнішого застосування своїх ресурсів.

Під поточними витратами зазвичай розуміють ті витрати підприємства, що пов'язані безпосередньо із виконанням підприємством своєї основної функції – виготовлення продукції, і відносять до них витрати на придбання сировини, основних та допоміжних матеріалів, оплату праці, загальновиробничі та накладні витрати. Поточні витрати майже завжди здійснюються в натуральній та грошовій формах. Але для оцінювання результатів діяльності підприємства вирішальною є грошова оцінка витрат, оскільки лише вона виражає вартість продукції.

В ринкових умовах управління поточними витратами як засіб досягнення високого економічного результату виробничо-господарської діяльності підприємства орієнтується не тільки на їх зниження, а й на зростання прибутку і забезпечення конкурентоспроможності підприємства.

Відповідно до П(С)БО 16 «Витрати», витрати – це зменшення активів або збільшення зобов'язань, що приводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно

оцінені. У загальному вигляді витрати підприємства, пов'язані із звичайною діяльністю, складаються із собівартості реалізованих товарів (визначається за П(С)БО 9 «Запаси»), адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат. При цьому, вартісні витрати на певний фактор виробництва можуть істотно відрізнитися залежно від рішення, яке приймається, і, звичайно, вони не однакові на різних підприємствах.

При управлінні підприємством найбільш важливе значення має управління витратами, яке включає контроль і регулювання витрат [2]. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття в фінансовій звітності (рис. 1).

У структурі блоку управління витратами підприємства важливе місце відводиться оптимізації процесу формування витрат, що реалізується шляхом використання сукупності різноманітних фінансово-математичних методів та моделей обґрунтування як абсолютної та відносної величини, так і структури витрат.

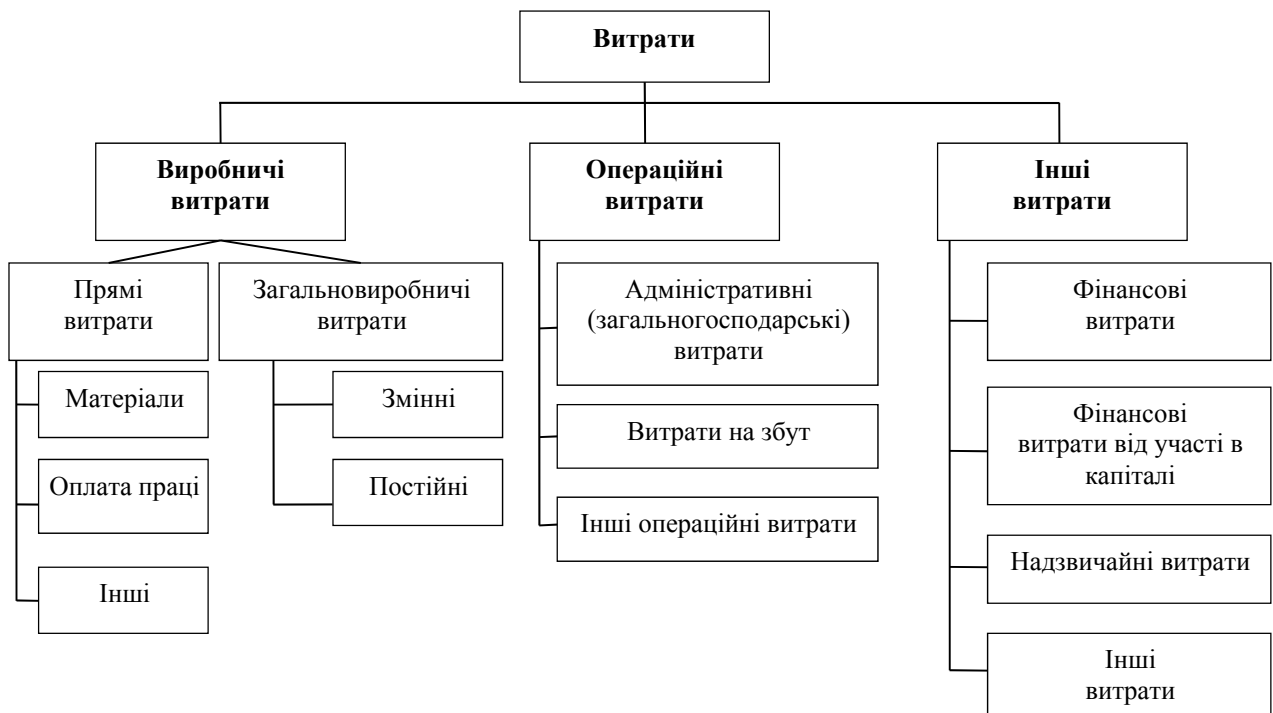

Рис. 1. Класифікація витрат підприємства згідно П(С)БО 16 [4]

Оптимізація витрат підприємства спрямована на вирішення наступних питань: оцінку обґрунтованості абсолютної величини витратами; її відповідність плановим величинам; оцінкою факторів формування величини та структури витрат; своєчасне виявлення резервів зменшення витрат та виявлення і обґрунтування механізмів мобілізації таких резервів. Відповідно, оптимізація витрат суб'єкта господарювання є однією із сукупності технологій цільового планування прибутку, що визначає параметри моделі управління прибутком підприємства.

Під методом оптимізації абсолютної величини затрат підприємства розуміють органічну сукупність

фінансових, математичних та статистичних прийомів цільового моделювання фінансових процесів та показників, що дозволяють із прийнятним рівнем статистичної достовірності обґрунтовувати управлінські рішення щодо визначення абсолютної величини чи структури витрат підприємства. Слід відмітити, що серед таких методів оптимізації абсолютної величини витрат суб'єкта господарювання заслуговують на увагу наступні:

- ABC-аналіз;
- XYZ -аналіз;
- вартісний аналіз.

ABC-аналіз представляє технологію

обґрунтування та прийняття управлінських рішень щодо цільової локалізації витрат суб'єкта господарювання для потреб моделі управління його прибутком. Основою ABC-аналізу є поняття «центру витрат» – відокремленого функціонально-організаційного процесу або явища (технологічна операція, угода тощо), що пов'язаний із формування однорідної сукупності витрат підприємства. Центр витрат може розглядатися як у масштабах усього підприємства, так і окремого структурного підрозділу, або ж іншого об'єкта аналізу.

Типова сукупність центрів витрат підприємства може включати: обслуговування обладнання, поставку сировини та матеріалів, доставку продукції покупцям, науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи та інші.

Виходячи з визначеного вище можна обґрунтувати безпосередньо порядок та процедуру реалізації ABC-аналізу, при цьому слід відмітити, що групування витрат суб'єкта господарювання у межах ABC-аналізу реалізується у два етапи:

- 1) ідентифікацію витрат із визначеними базовими показниками (критеріями ідентифікації);
- 2) групування ідентифікованих затрат відповідно до центрів витрат.

Загальна структура реалізації ABC-аналізу включає такі складові елементи:

- аналіз техніко-організаційних та фінансових особливостей процесу виробництва продукції (надання послуг чи виконання робіт);
- обґрунтування та визначення центрів витрат суб'єкта господарювання. При цьому рекомендується (на основі досвіду західних підприємств) використовувати 4-ох ступеневу модель аналізу центрів витрат: виготовлення одиниці продукції, виготовлення партії продукції, виготовлення окремого виду продукції, діяльність загального характеру;
- відслідковування розподілу сукупності витрат відповідно до визначених вище центрів витрат;
- оцінка кількісних та структурних параметрів центрів витрат та обґрунтування відповідних управлінських рішень.

Однак, ABC-аналіз має також певні недоліки, зокрема: суб'єктивність обґрунтування та вибору базових параметрів ABC-аналізу; трудомісткість та затратність інформаційного забезпечення, організації та проведення ABC-аналізу.

XYZ-аналіз є технологією обґрунтування управлінських рішень щодо оптимізації абсолютної величини витрат підприємства шляхом виявлення та ідентифікації резервів їх зменшення, а також визначення методів мобілізації таких резервів.

Організація та проведення XYZ-аналізу ґрунтується на таких основних припущеннях як:

- 1) величина економії витрат підприємства має корегувати із величиною зусиль на виявлення резервів економії та їх мобілізації;
- 2) співрозмірна економія підприємства на витрат може досягатися, перш за все, шляхом скорочення фінансування тих статей витрат, що складають суттєву частку у структурі сукупних витрат

суб'єкта господарювання.

Групування витрат підприємства у межах XYZ-аналізу реалізується як сукупність послідовних взаємопов'язаних ітерацій:

- 1) кількісна оцінка абсолютної величини окремої статті витрат та ідентифікація її відносної частки у сукупних витратах суб'єкта господарювання;
- 2) ранжування статей витрат відповідно до скорочення відносної частки статті витрат у сукупних витратах суб'єкта господарювання (від статті з найбільшою відносною часткою до найменшої);
- 3) групування статей витрат відповідно до їх відносної частки у сукупних витратах.

При цьому формується такі три укрупненні групи витрат підприємства:

X- витрат: перші найбільші статті витрат, частка яких складає не менше 50 відсотків сукупних витрат;

Y- витрат: наступні статті витрат, частка яких складає не менше 25 відсотків сукупних витрат;

Z- витрат: решта статей витрат т, частка яких, відповідно, складатиме не більше 25 відсотків сукупних витрат.

Найбільша увага при виявленні резервів скорочення витрат суб'єкта господарювання або ж оптимізації їх структури зосереджується на групі X-витрат, які спроможні забезпечити максимальну віддачу, у той час як навіть суттєве скорочення витрат, що включені до групи Z-витрат, у масштабах підприємства забезпечить несуттєву (а, інколи, і невиправдану) економію. Реалізація XYZ-аналізу передбачає його інтеграцію із іншими фінансово-математичними методами, оскільки XYZ-аналіз є лише методологічною основою, що дозволяє прискорити прийняття обґрунтованих управлінських рішень, а також скоротити витрати (як фінансові витрати, так і витрати часу) на їх прийняття.

Якщо попередні форми та методи оптимізації абсолютної величини витрат підприємства були зорієнтовані виключно на пошук та мобілізацію резервів скорочення витрат, то *вартісний аналіз* передбачає дослідження процесу формування витрат суб'єкта господарювання у співвідношенні із їх доцільністю – співставлення (визначення кореляції) абсолютної величини статті витрат на виготовлення продукції із її впливом на рівень якості такої продукції.

Метою аналізу є пошук резервів скорочення витрат суб'єкта господарювання, мобілізація яких не матиме негативного впливу на якість продукції (або інші цільові характеристики, визначені менеджментом підприємства у якості критеріїв оптимізації) або забезпечення напрямків покращення цільових характеристик виробничого процесу та продукції за наявного рівня витрат.

Реалізація моделі вартісного аналізу передбачає, як правило, співвідношення наступних послідовних ітерацій:

- 1) визначення об'єкта аналізу та формування цільової функції (як у масштабах підприємства загалом, так і його окремих структурних підрозділів, виробництв чи технологічних процесів);
- 2) формування інформаційної бази аналізу, у тому числі оцінка наявного рівня витрат (в абсолютних та відносних величинах) та функціональних

характеристик виробничого процесу та/або продукції;

3) співставлення рівня поточних витрат із відповідним результатом (якістю продукції) та оцінка їх обґрунтованості;

4) формування альтернативних сценаріїв розвитку та обґрунтування оптимального управлінського фінансового рішення;

5) прийняття, виконання та контроль за виконанням такого управлінського рішення.

Вченими розглядаються декілька систем обліку витрат, за результатами яких можна буде зробити висновки щодо можливості їх застосування.

До таких систем відносять:

- standard costing (СК);
- direct costing (ДК);
- target costing (ТК);
- kaizen costing (КК);
- ABC – costing;
- Theory of constraints (ТОС).

СК (standard costing) – нормативний метод обліку витрат і формування повної собівартості. Головні функції СК – контроль за рівнем витрат, виявлення відхилень, аналіз причин, що виникли. Переваги СК: відома повна собівартість продукції; відповідає традиціям та вимогам нормативних актів з фінансового обліку й оподатковуванню. Недоліки СК: складність проведення аналізу, контролю і планування витрат; включення в собівартість продукції витрат, не пов'язаних безпосередньо з її виробництвом і викривлення рентабельності окремих видів продукції; висока ймовірність помилок, тобто, чим більше видів продукції і центрів витрат, тим менш точним стає розрахунок повної собівартості.

Використання СК доречно на підприємствах з невеликим асортиментом продукції та в умовах, коли попит та пропозиція можуть прогнозуватися з досить високим ступенем точності, а конкуренція незначна або відсутня взагалі.

ДК (direct costing) – маржинальний метод управління витратами і формування неповної собівартості. Головна функція – планування і управління витратами та фінансовим результатом. За системою ДК прямі витрати узагальнюються за видами виробів, побічно збираються на окремому рахунку списуються на загальні фінансові результати того періоду, у якому вони виникли.

Переваги системи ДК: можливість аналізу і контролю за ефективністю діяльності окремих підрозділів підприємства; оптимізація обсягів виробництва, структури випуску (формування оптимальної виробничої програми); можливість гнучкого ціноутворення. Недоліки ДК: відсутній розрахунок повної собівартості, що є обов'язковим відповідно до законодавства; необхідність чіткого розподілу постійних витрат на змінні та постійні складові, що важливо для розрахунку маржинальних витрат.

Використання ДК важливо для підприємств з широким товарним асортиментом. Корисно в період економічних спадів, коли мають місце простоювання виробничих потужностей, нестабільний попит, інфляційні процеси, тобто рекомендується в умовах

нестабільності зовнішнього середовища. У рамках системи ДК такі управлінські задачі як: формування оптимального товарного асортименту; забезпечення гнучкого ціноутворення, контроль і планування рівня цін; управління фінансовим результатом у місяч-виникнення витрат та інші вирішуються за допомогою наступних інструментів: маржинальні витрати, маржинальний дохід, багатосходинкова схема формування маржинального доходу, метод «вищої та нижчої точок».

Target costing (ТК) – система управління витратами, що здійснюється суто у інноваційних галузях виробництва, а саме машинобудуванні, електронних, комп'ютерних, цифрових технологіях, а також рекомендується до впровадження у сфері обслуговування. ТК – це управління витратами на етапі проектування нових виробів, або модернізації застарілої продукції. В основу ідеї ТК закладено поняття цільової собівартості за формулою: Собівартість = Ціна – Прибуток. Ціна – саме ринкова ціна товару (послуг), що визначена за допомогою ринкових досліджень. Прибуток – бажана величина, яку намагається отримати організація від продажу товарів (послуг).

ТК розглядає собівартість не як розрахований за нормативами показник, а як величину, на яку повинна орієнтуватися організація, пропонуючи ринку конкурентний продукт. Тобто, собівартість виробів, що розраховується за нормативами, повинна дорівнювати саме цільовій собівартості. Якщо нова продукція така, що не дає можливості вийти на саме цільову собівартість без зниження якості, менеджмент приймає рішення щодо унеможливлення подальшої розробки та впровадження товару у виробництво. Це спонукає менеджмент до постійного пошуку можливостей, як ринкових, так і наукових, виробничих, організаційних.

Система управління ТК реалізується за такими етапами:

- на основі аналізу ринку збуту та планування масштабів виробництва визначається гіпотетична ринкова ціна продукції;
- розраховується величина очікуваного прибутку на одиницю продукції, або на весь обсяг виробництва, на базі якого розраховується цільова собівартість, як максимально допустиме значення собівартості при заданих ринкових умовах;
- етап оптимізації передбачає приведення нормативної собівартості до цільової шляхом вивчення можливості зміни обсягів та видів витрат, що визначені технологією виробництва, альтернативними матеріалами, дизайнерськими, технічними або технологічними рішеннями, які б забезпечили здешевлення продукту без втрати якості;
- розробка та тестування макету продукції/товару, що має цільову собівартість та прийняття управлінського рішення за результатами тестування. Якщо цільова собівартість визначена і різниця складає до 10% від нормативної собівартості продукту, приймається рішення про запуск його у виробництво. У разі недосягнення рівня цільової собівартості – розробка завершується, але можливі подальші пошуки нових конструктивних ідей та

технологій.

Таким чином, ТК визначає саме ринкову складову в системі управління витратами високотехнологічної продукції, враховуючи її конкурентоздатність та інноваційну спрямованість.

Kaizen costing (КК) – «удосконалення маленькими кроками», тобто це процес поступового зниження витрат на етапі виробництва, у результаті якого може бути досягнуто необхідний рівень собівартості задля забезпечення прибутковості виробництва. КК пропонується до впровадження паралельно з ТК. Обидві системи мають однакову мету – досягнення цільової собівартості, але ТК це робить на етапі проектування нового продукту (послуги), а КК – на етапі виробництва.

Якщо на етапі проектування різниця між нормативною (тобто за кошторисом витрат) і цільовою собівартістю складає до 10%, то приймається рішення про виробництво товару з розрахунком на те, що 10% будуть ліквідовані в процесі виробництва методами КК. Це скорочення витрат називається кайзен-задачею, яка стосується усього персоналу – від інженерів до менеджерів – і виконання якої заохочується через систему управління персоналом.

Кайзен-задача ставиться як на рівні окремого товару, так і на рівні підприємства загалом за окремими статтями змінних витрат. Постійні витрати рахуються за підрозділами та групуються у спеціальні бюджети задля забезпечення наскрізного контролю, оптимізації витрат та складання загального бюджету підприємства.

ABC – costing (Activity Based Costing) – диференційований метод обліку собівартості, що передбачає облік витрат за видами робіт (функціям). Підприємство розглядається як набір операцій, за якими здійснюються витрати ресурсного потенціалу.

Сутність методу полягає у встановленні залежності витрат на продукцію із різними виробничими процесами, вивченні можливостей впровадження оптимізаційного процесу задля забезпечення ефективності виробництва. Для цього визначається повний перелік та послідовність операцій/функцій виробничого та організаційно-управлінського процесів з розрахунком потреби у ресурсах для кожної операції. Виділяють чотири типи операцій за способами їх участі у випуску продукції: штучна робота (випуск одиниці продукції); пакетна робота/заказ, комплект/; продуктова робота (саме виробництво продукції); загальногосподарська робота.

Витрати за операціями 1-3 можуть бути прямо віднесені на конкретний продукт. Загальногосподарські витрати точно віднести не можливо, тому вони розподіляються згідно алгоритмів обліку, що визначені доцільними до впровадження менеджментом за системами ДК або СК.

Поряд з існуючими концепціями виділяється так звана теорія обмежень Theory of constraints (ТОС), яка орієнтована на оптимізацію використання ресурсного потенціалу підприємства. Ці ресурси різноманітні і використовуються у певній пропорції, але, у якийсь момент, одних може не вистачати, а інших – вдосталь. Ефективне використання ресурсів не завжди залежить від підприємства, іноді цьому заважають зовнішні

фактори.

Основна задача ТОС – виявити, яких саме ресурсів та можливостей не достає підприємству для збільшення виробництва та прибутків і розробити заходи щодо їхньої мобілізації. Зважаючи на те, що добитися повної збалансованості ресурсів не можливо, ТОС є постійно діючим інструментом удосконалення бізнес-процесів, організаційної структури підприємства.

Раніше ТОС функціонувала тільки для виробничої сфери, однак, з часом, виникла необхідність вийти за межі суто виробничих завдань і поставити питання значно ширше, тобто виділити фактори, що заважають підприємству розвиватися та нарощувати потенціал.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Успішне функціонування підприємства в сучасних умовах господарювання залежить від управління витратами, у процесі якого приймаються рішення, спрямовані на підвищення ефективності його виробничо-господарської діяльності, конкурентоспроможності й прибутковості.

Враховуючи безліч методів та інструментів, що може застосовувати менеджер для оцінки, аналізу та прогнозу витрат, модель управління витратами на підприємстві повинна передбачати реалізацію деяких важливих та послідовних дій, а саме:

1. Класифікація витрат з урахуванням завдань, що передбачаються до виконання у розрізі постійних, змінних, регульованих, нерегульованих;
2. Розробка системи норм та нормативів з урахуванням чинників розподілу ресурсів за статтями витрат;
3. Розробка чіткої системи обліку, аналізу, контролю за витратами, а також виявлення відхилень фактичних та планових показників;
4. Визначення центрів відповідальності та облік витрат на всіх рівнях, тобто здійснення контролю по підрозділам окремо та підприємству в цілому задля забезпечення прозорості витрат та адекватності їх несення в контексті отриманих прибутків;
5. Розробка ефективної системи документообігу, що дозволяє отримати об'єктивну та оперативну інформацію по всім виробничим, господарським, комерційним, адміністративним підрозділам підприємства;
6. Розробка ефективної системи мотивації та заохочення робітників в економії ресурсів та збереженні виробничого потенціалу.

Подальші дослідження у напрямі управління витратами стосуються розробки збалансованої системи планування, прогнозування та контролю по усьому ланцюгу бізнес-процесів, де важлива оцінка не тільки виробничих та фінансових активів, а й також нематеріальних активів підприємства (бренд, лояльність споживачів, число постійних клієнтів) і конкурентних переваг («ноу- хау», інноваційні технології управління тощо) задля підвищення ефективності й досягнення бажаних результатів у різних напрямках.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Корінько М. Д. Концептуальні основи управління витратами суб'єктів господарювання в умовах удосконалення ринкових відносин / М. Д. Корінько, Г. Б. Тігаренко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 9. – С. 126-131.
2. Котенко Т. Ю. Аналіз витрат як складова управління на підприємствах будівельної галузі / Т. Ю. Котенко // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 6. – С. 118-121.
3. Коваленко Л. О. Фінансовий менеджмент: [навч. посіб.] / Л. О. Коваленко, Л. М. Ремньова; 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2005. – 485 с.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.
5. Панасюк В. М. Витрати виробництва: управлінський аспект / В. М. Панасюк. – Тернопіль: Астон, 2005. – 288 с.
6. Управленческий учет: учебник / под ред. Б. И. Майданчик и В. М. Паляя. – К.: Центр учебной литературы, 2008. – 258 с.
7. Цимбалюк Л. Г. Чинники, резерви та шляхи зниження витрат виробництва як основа зменшення ціни товару / Л. Г. Цимбалюк, Н. П. Скригун // Вісн. Бердян. ун-ту менеджменту і бізнесу. – 2011. – № 3(15). – С. 88-95.
8. Як правильно реалізувати програми зі скорочення витрат? За даними аналітики консалтингової компанії «Ернест енд Янг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ey.com/UA/uk/Newsroom/PR-activities/Articles>.

Чубирка Анна Ивановна

МЕТОДЫ ОПТИМИЗАЦИИ РАСХОДОВ ПРЕДПРИЯТИЯ В УСЛОВИЯХ РЫНКА

Эффективная деятельность предприятия зависит от рационального использования всех видов ресурсов, что обуславливает необходимость перехода к оптимальной системе управления затратами. Актуальность и высокая социально-экономическая значимость проблемы управления затратами предопределяет необходимость глубокого исследования и определения оптимальной структуры расходов. В статье освещена проблема несовершенства современных методических подходов к учету затрат. Цель статьи заключается в освещении современного порядка учета расходов, систематизации теоретических основ и практических рекомендаций относительно оптимизации затрат предприятия в рыночных условиях. В ходе исследования использованы как общенаучные, так и специальные методы исследования: анализа и синтеза, сравнения, обобщения и группировки затрат, а также регрессионный и корреляционный анализ для прогнозирования динамики расходов предприятия. Обоснованно методологические основы управления затратами и установлено направления оптимизации их структуры, которые позволят более эффективно использовать ресурсы предприятия, снизить себестоимость продукции и максимизировать прибыль. Определены содержание, обоснованно преимущества и недостатки таких методов оптимизации абсолютной величины затрат предприятия как ABC-анализ; XYZ-анализ; стоимостный анализ. Определены условия их использования на украинских предприятиях. Практическая значимость исследования заключается в уточнении характеристик основных систем учета затрат, по результатам которых можно будет сделать выводы о возможности их применения. Проведен сравнительный анализ таких методов определения расходов: standard costing; direct costing; target costing; kaizen costing; ABC-costing; Theory of constraints. Дальнейшие исследования в направлении управления затратами касающиеся разработки сбалансированной системы планирования, прогнозирования и контроля по всей цепи бизнес-процессов, где важна оценка не только производственных и финансовых активов, но также нематериальных активов (бренд, лояльность потребителей, число постоянных клиентов) и конкурентных преимуществ («ноу-хау», инновационные технологии управления и т.п.) для повышения эффективности и достижения желаемых результатов в различных направлениях.

Ключевые слова: *затраты, издержки производства, оптимизация затрат, конкурентоспособность предприятий, эффективность производства.*

Chubirka Hanna I.

THE METHODS OF COMPANY COSTS OPTIMIZATION IN THE MARKET CONDITIONS

The effective operation of the enterprise depends of the rational use of all resources, which necessitates the transition to the optimal cost management system. The relevance and high social economic importance of cost management problems predetermines the need of deep study and determine the optimal cost structure. The article deals with the problem of imperfection of modern methodical approaches to cost accounting. The purpose of the article is to highlight the modern order of cost accounting, organizing theoretical and practical recommendations for optimizing the costs of the enterprise in market conditions. General scientific and special methods of investigation, analysis and synthesis, comparison, generalization and grouping expenses and regression and correlation analysis for predicting the dynamics of costs have been used in the study. Methodological basis of cost management has been justified and directions to optimize their structures allowing use resources of the enterprise efficiently, reduce production costs and maximize profits have been set. The content has been defined, advantages and disadvantages of these methods of optimization the absolute value of the cost of the entity as ABC analysis; XYZ analysis; cost analysis have been justified. The conditions of their use on Ukrainian enterprises have been determined. The practical significance of the study is to clarify the

characteristics of the basic cost accounting system, the results of which will allow to draw conclusions about the possibility of their use. The comparative analysis of these methods of determining cost has been conducted: standard costing; direct costing; target costing; kaizen costing; ABC-costing; Theory of constraints. Further research in cost management regard the development of a balanced system of planning, forecasting, and control over the entire business process chain where critical evaluation not only of industrial and financial assets, but also intangible assets (brand, customer loyalty, the number of regular customers) and competitive advantage («know-how» innovation management, etc.) technology to improve efficiency and achieve the desired results in different directions.

Keywords: *costs, costs of production, competitiveness of enterprises, production efficiency.*

Одержано 15.09.2016 р.